

Сікалюк Анжела Іванівна

кандидат педагогічних наук

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Чернігівський національний технологічний університет, м.Чернігів, Україна

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ

В статті проаналізовано інноваційні методи навчання. Доведено, що одним із засобів формування соціально-етичних цінностей у студентів на заняттях з іноземної мови є застосування інноваційних методів навчання (метод проектування, ситуативна методика, ігровий метод та метод дискусій). Визначено етапи впровадження методу проектування на заняттях з іноземної мови. Доведено, що моделювання ситуацій студентами та їх вирішення стимулює майбутніх фахівців до активного до мислення. Представлено та охарактеризовано типи дискусій (наукова, організаційна, навчальна).

Ключові слова: інноваційні методи, соціально-етичні цінності, професійна діяльність, дискусія, ділова гра, проектування, ситуативна методика.

Вступ. Найважливішою функцією нинішньої освітньої системи вищої школи є відтворення уявлення про виховання студентської молоді як про постійну функцію суспільства, яка реалізується на соціальному рівні, що відображено як у Законі «Про вищу освіту», у Конституції України, так і в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3; 4; 5], що сприяє реалізації освітньо-виховної політики нашої держави стосовно соціально-етичного становлення молодого покоління. Реалізація виховних завдань забезпечує виховання духовної еліти завдяки створенню необхідних умов для вільного розвитку особистості студента, його мислення та соціальної й етичної культури в майбутній професійній діяльності.

При цьому сукупність етичних якостей особистості, усвідомлення і відповідальність за прийняття рішень, толерантність (повага) у відносинах студентів детермінують свідомий вибір типу поведінки. Отже, соціально-етичні норми стають частиною розвитку особистісної зрілості в процесі духовного переосмислення та засвоєного соціального досвіду в реальній поведінці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Шляхи формування соціально-етичних цінностей у студентів вищих навчальних закладів розкрито у дисертаційних дослідженнях А.Агаркової, І.Горностаєвої, В.Діуліної, Т.Логвиновської, Л.Олексюк та ін.; особливості студентської молоді як своєрідної соціально-демографічної спільноти розглядаються з різних позицій у працях Н.Борбич, М.Головата, В.Дзюби, Г.Кардаш, О.Михайлова, О.Научителя, А.Орлова та ін.

Метою статті є аналіз інноваційних методів навчання як засобу формування соціально-етичних цінностей у студентів вищих навчальних закладів на заняттях з іноземною мовою.

Виклад основного матеріалу. Одним із ефективних засобів формування соціально-етичних цінностей у студентів на заняттях з іноземною мовою є застосування певного комплексу інноваційних методів навчання (метод проектування, метод ситуацій, метод дискусій, ділові та рольові ігри, практикум тощо) [8].

Використання викладачами на заняттях *методу проектування*, «в основі якого лежить уміння студентів орієнтуватися в інформаційному просторі та самостійно конструювати свої знання при вивченні іноземних мов за професійним спрямуванням» [2, с. 85], дозволяє сформуванню у студентів соціально-етичні основи їх майбутньої професійної діяльності. Тематика проекту, зазвичай, пропонується викладачем, але кожен студент також може запропонувати свій варіант теми проекту, але вона має стосуватися соціально-етичних аспектів професійної діяльності.

© Сікалюк А.І.

З метою впровадження даного методу (проектування) викладачі повинні реалізувати: *підготовчий етап* (визначення теми, мети і завдань, методів вирішення проблеми та джерела інформації, розподіл функцій учасників); *збір студентами інформації*, її аналіз, самостійна підготовка презентацій (вся робота повинна супроводжуватися консультаціями викладачів); *презентація проекту* (це може бути у вигляді доповіді, слайд-шоу з оцінкою роботи кожного учасника, аргументацією можливості реалізації даного проекту).

Зведену оцінку за проект виставляють одногрупники, студенти-експерти чи викладачі та самі виконавці. Така методика оцінювання проекту дозволяє студентам об'єктивно та критично здійснити самоаналіз власної роботи й спрогнозувати можливу корекцію щодо подальшого оволодіння соціально-етичними цінностями.

Серед низки методів особливим успіхом користується метод включення студентів 1-2 курсів у спеціально-змодельовані іншомовні *ситуації*. Свого часу Л.Виготський наголошував, що «соціальна ситуація — це абсолютно своєрідні, специфічні, виняткові, єдині і неповторні відносини між особистістю і навколишньою дійсністю, перш за все, соціальною» [1, с.241]. Тому ми звертаємо увагу на той факт, що моделювання ситуацій студентами та їх вирішення стимулює всіх учасників до активного мислення, оперативності й різноманітності в прийнятті рішень. Це пояснюється тим, що студент хоча й не виконує професійну діяльність, але він, виконуючи певну соціальну роль у змодельованій ситуації, по суті проходить певні етапи професіоналізації: пізнає, оцінює, приймає рішення, визначає шляхи чи механізми реалізації завдання на засадах соціально-етичних норм.

Наприклад, студентам пропонується низка ситуативних тем іноземною мовою, на основі яких вони повинні змодельовати один із типів ситуацій. У самій назві ми закладаємо, певною мірою, ціль розв'язання ситуації, тому «керівнику» ситуативної команди дається завдання — розкрити ціль дій у ситуації за змістом її назви. Скажімо, назва ситуації «A Partner» спонукає до досягнення цілі — налагодити партнерську взаємодію. При цьому доцільно вирішити низку завдань: розумно завищувати початкові вимоги, дати можливість партнерові зберегти гідність, уникати смислових та емоційних «полосів», критикувати лише те, що Вам зашкодить, хвалити та не захвалювати, «не грюкати дверима».

Успішним можна вважати вирішення даної ситуації, якщо студенти дійшли згоди щодо досягнення цілі. Проте, на нашу думку, успіх використання такої ситуації полягає ще й у тому, що кожен із учасників має можливість проявити «реально» в подібній ситуації спокій, розсудливість, терпимість і переконливість.

До активних методів формування соціально-етич-

них цінностей і адекватної поведінки ми відносимо *дискусійні методи*, які спрямовані на розвиток соціальної адаптації студентів в умовах професійної діяльності, особистісної та професійної креативності, на закріплення соціально-етичної поведінки.

Слід зазначити, що змістове наповнення дискусії часто є відображенням реальної події чи випадку, а їх обговорення переходить у реальну модель соціального розвитку особистості, яка вибирає можливий оптимальний варіант соціально-етичної поведінки.

Зміст дискусії в основному залежить від теми заняття. Принципово важливим для розгляду конкретної проблеми в формі дискусії є положення про те, що суть будь-якої проблеми в неформальній обстановці можна розглядати завдяки застосуванню саме методу дискусій. Причому метод дискусії може бути частиною заняття, а може повністю заповнити все заняття. Але за будь-якого варіанту тема соціально-виховної дискусії повинна мати соціально-етичну спрямованість. За таких умов дискусія є одним із найбільш адекватних засобів засвоєння соціально-етичних цінностей саме тому, що вона поєднує в собі два види діяльності: пізнавальну діяльність і соціально-етичну поведінку [7].

Особливістю дискусії є її короткотривалий термін, але обов'язково з короткою інформацією та постановкою проблеми. Наприклад, дискусія на занятті з англійської мови за професійним спрямуванням на тему «Managerial career myths», на думку М.Опольської, передбачає з'ясування наявних стереотипів щодо професії менеджера [6, с.56]. У процесі проведення дискусії ми прагнемо вчити студентів аргументувати свою позицію, дотримуючись ввічливості й коректності. Головне, щоб кожен усвідомив і обміркував «чужу» позицію.

Дискусії в практиці є різного типу: наукова, організаційна, навчальна. Кожна з них має свої особливості. Так, мета *наукової дискусії* — це виявлення істинних знань і оволодіння новими знаннями. Наукова дискусія, як правило, будується на імпровізації, а її якість, переконливість залежать від рівня інтелекту студентів.

Організаційна дискусія потребує компетентності учасників і організаторів, домінування імпровізації, її метою є вирішення певної організаційної проблеми, джерелом правильного рішення є самі учасники.

Навчальна дискусія потребує вирішення задачі, яка уже відома в науці, залишилося знайти її вирішення в навчальному процесі. Успіх навчальної дискусії залежить від попередньої методичної підготовки викладача, його вміння прогнозувати результат і водночас наявність високого рівня імпровізації учасників дискусії.

Дослідження проведені нами зі студентами третьо-

го та четвертого курсів дозволили виявити один із найбільш ефективних методів формування соціально-етичних цінностей — *ігровий метод*.

З метою успішного проведення ігор нами було запропоновано студентам перелік правил. Зокрема, учасники ділової гри мають дотримуватись: чіткості та лаконічності висловлювання, запитання чи аргументації; добирати сприйнятливую форму звернення (залежно від ситуації); не допускати фамільярності, категоричності, зневажливої оцінки співбесідника (партнера по грі); слухати питання, чути їх і коректно відповідати; органічно включатись у обговорення, не виставляючи пріоритетною власну думку; дбати про те, щоб вас розумів співбесідник; враховувати інтереси партнера.

Іноді використовувались кілька варіантів ділової гри, що дозволяло учасникам порівнювати та робити висновок про наявність умінь відображати в діях соціально-етичні цінності. Проте в будь-якій діловій грі має бути чіткий розподіл ролевих функцій учасників гри, що давало їм можливість реалізувати певні навички соціально-етичної поведінки. При проведенні ділової гри окреслювались позиції всіх учасників. Сама ділова гра завжди проводилась за визначеним алгоритмом: визначення проблеми, яку необхідно було вирішувати; визначення сюжету розгортання дії; визначення поведінки учасників гри й можливих засобів їх корекції; визначення способів вирішення проблеми; хід ділової гри при самостійному виборі студентом поведінки; підведення підсумків (аналіз результату та способів його досягнення).

Отже, викладений матеріал дозволяє зробити **висновок**, що цілеспрямоване використання інноваційних методів формування у студентів соціально-етичних цінностей на заняттях з іноземної мови дійсно забезпечує посилення соціально-етичних норм поведінки особистості й активний їх прояв в різному соціумі та в різних ситуаціях, що відображається в їхній етичній порядності, відповідальності, майбутній професійній діяльності. Водночас прояв означених соціально-етичних цінностей доводить, що відповідальність за себе, свої дії та соціальну відповідальність за інших виступають змістовою характеристикою соціально-етичної зрілості студентів.

Відомо, що аксіома виховання — «вивчення теорії має служити практиці», — завжди висувалась спеціалістами на противагу односторонньому розумінню зв'язку теорії та практики, ототожненням її з простою ілюстрацією. Тому ми пішли через активне засвоєння студентами знань, в основному шляхом самостійного осмислення, творчого пошуку та його практичного застосування.

Список використаної літератури

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Л.С.Выготский; под ред. В.В.Давыдова. — М.: Педагогика, 1991. — 480 с.
2. Гринвальд О.Н. Формирование социально-этической компетентности будущих специалистов в воспитательно-образовательном процессе вуза: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.08 / Гринвальд Оксана Николаевна. — Кемерово, 2011. — 201 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. — Заголовок з екрану. — Мова укр.
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004. — Заголовок з екрану. — Мова укр.
5. Конституція України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. — Заголовок з екрану. — Мова укр.
6. Опольська М.В. Формування гуманістичної спрямованості майбутніх менеджерів-економістів у процесі професійної підготовки: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.07 / Опольська Марина Вікторівна. — Запоріжжя, 2009. — 231 с.
7. Peters R.S. Education and Values / R.S.Peters. — New York: Sloan, 2009. — 229 p.
8. Pet'ko L. The «case study» method as means of formation of a professionally oriented foreign language teaching environment in university conditions / L.Pet'ko // Intellectual archive. — 2015. — Volume 4. — Num. 4 (July). Series «Education & Pedagogy». — Toronto: Shiny Word Corp. — P.48-65

Стаття надійшла до редакції 04.04.2017 р.

Сикалюк Анжела

кандидат педагогических наук

старший преподаватель кафедры иностранных языков профессиональной направленности, Черниговский национальный технологический университет
г.Чернигов, Украина

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ У СТУДЕНТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

В статье проанализированы инновационные методы обучения. Доказано, что одним из средств формирования социально-этических ценностей у студентов на занятиях по иностранному языку является применение инновационных методов обучения (метод проектирования, ситуативная методика, игровой метод и метод дискуссий). Определены этапы внедрения метода проектирования на занятиях по иностранному языку. Доказано, что моделирование ситуаций студентами и их решение стимулирует будущих специалистов до активного мышления. Представлены и охарактеризованы типы дискуссий (научная, организационная, учебная).

Ключевые слова: инновационные методы, социально-этические ценности, профессиональная деятельность, дискуссия, деловая игра, проектирование, ситуативная методика.

Sikaliuk Anzhela

Candidate of Pedagogical Sciences

Senior Lecturer of the Department of Foreign Languages for Specific Purposes
Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

INNOVATIVE EDUCATIONAL METHODS AS A WAY OF FORMATION OF STUDENTS' SOCIO-ETHICAL VALUES AT FOREIGN LANGUAGE LESSONS

The most important feature of the current educational system of higher school is to reproduce the representation on the education of students as a permanent feature of society. Using the project method at English lessons by the lectures is allowed to form students' socio-ethical grounds of their future professional activity. It is based on the ability of students to navigate the information space and to independently design their knowledge in the study of foreign languages for professional communication. Among a number of special methods which is used successfully there is the method of integration of the students in the selected foreign language situations. To active methods of formation of socio-ethical values and appropriate behavior we include a method of discussions which is aimed at the development of students' social adaptation in terms of professional activity, personal and professional creativity, to consolidate the socio-ethical behavior. The study, which was carried out with the third and fourth-year students, has allowed us to reveal one of the most effective methods of formation of socio-ethical values — the business games. We have proposed a list of specific rules to the students in order to make these games more successful. The manifestation of such socio-ethical values proves that the responsibility for the personal actions and social responsibility for others are substantial characteristics of socio-ethical maturity of students.

Key words: innovative methods, socio-ethical values, professional activity, discussion, business game, projection, situational methodology.